

Het 'Integraal Beleid Sociaal Domein' in een vogelvlucht

Hieronder is een korte weergave uiteengezet van de conceptnota 'Integraal Beleid Sociaal Domein'.

1 Waar willen we naar toe?

De komende jaren wil de gemeente samen met partners en inwoners bouwen aan een krachtige, inclusieve samenleving. De gemeente wil dat iedereen zich naar vermogen kan ontwikkelen en kan deelnemen aan de maatschappij. Het is een samenleving waarin inwoners zich verbonden voelen en hun weg weten te vinden. Iedereen hoort erbij, doet er toe, iedereen doet mee. Iedereen kan ook zelf binnen zijn of haar mogelijkheden aan de samenleving bijdragen, hetgeen de zingeving en het welbevinden vergroot. Mensen zijn betrokken bij elkaar, respecteren elkaar, helpen elkaar. Inwoners krijgen ondersteuning van de gemeente en/of partners op het moment dat zij dat nodig hebben.

Deze ondersteuning is goed vindbaar en toegespitst op de behoefte(n) van de inwoner(s). Als samenleving nemen we gezamenlijk de verantwoordelijkheid. Inwoners zijn in staat om hun eigen leven te organiseren en vorm te geven. Inwoners weten elkaar te vinden en pakken samen initiatieven op; voor en door inwoners. Als het tegenzit doen mensen voor hulp een beroep op familie, vrienden, kennissen, burens en zo nodig professionele ondersteuning. De gemeente is zich daarbij bewust van de grenzen van informele zorg en biedt desgewenst ook kwalitatieve ondersteuning aan degenen die omzien naar hun naaste.

2 Een transformatiebeweging

Voor een succesvolle 'transformatie' is er nog een weg te gaan. Bij de transformatie gaat het om de navolgende ontwikkelingen:

- Het versterken van de integrale benadering: bij meervoudige complexe casuïstiek regie op een op elkaar afgestemd hulpaanbod dat bijdraagt aan een 'duurzaam resultaat'.
- Vroegtijdiger signaleren zodat ook eerder kan worden geïntervenieerd om eventuele verdere escalatie te voorkomen.
- Het vroegtijdig inzetten van lichtere vormen van hulp en het bieden van passende basisondersteuning.
- Het versterken van preventie: investeren in activiteiten op het gebied van gezondheid, welzijn, cultuur en sport ter voorkoming van problematiek.
- Ruimte geven aan innovatie: op zoek naar nieuwe vormen van hulp en activiteiten die bijdragen aan de beweging van de transformatie.
- De-medicalisering: het verminderen van het beroep op de medische hulp w.o. de eerstelijnszorg¹ en het versterken en vergroten van de zichtbaarheid van nulde lijn (welzijn en gezondheid).
- Afname specialistische hulpverlening/tweedelijnszorg²: op termijn verminderen van beroep op zware dure hulp.

Net als veel andere gemeenten in Nederland staat Albrandswaard voor de opgave de 'transformatie' in het sociaal domein een extra impuls te geven. De stappen in dit proces zet de gemeente in gezamenlijkheid met maatschappelijke partners en inwoners. De gemeente beoogt met deze 'transformatie' van zorg en hulp de beweging van 'zwaar naar lichte zorg', het versterken van de functie van preventie en vroegsignalering en het toepassen van de integrale benadering daar waar de

¹ **Eerstelijnszorg** is alle zorg die direct toegankelijk is voor de patiënt. Denk aan huisartsen, maatschappelijk werk en spoedeisende hulp in ziekenhuizen.

² **Tweedelijnszorg** is de zorg waar een verwijzing voor nodig is.

situatie erom vraagt. Het hoofddoel daarbij: inwoners zo lang en gezond mogelijk laten meedoen in de samenleving en vroegtijdig escalatie van problematiek voorkomen. De gemeente ziet daarbij een belangrijke rol weggelegd voor de wijkteams als stevige verbinding tussen de nuldelijn³ en de 1^e en 2^e lijnszorg.

3 Missie

In het licht van de beoogde verandering, de 'transformatie', luidt de gemeentelijke missie:

Samen met inwoners en maatschappelijke partners wil de gemeente werken aan een vitale en gelukkige samenleving waarin iedereen mee kan doen. Voor inwoners die (tijdelijk) hulp en ondersteuning nodig hebben is een vangnet aanwezig.

4 Maatschappelijke effecten

In de hoofdstukken 3 t/m 7 van het 'Integraal Beleid Sociaal Domein' zijn de maatschappelijke effecten die we willen bereiken in beeld gebracht. Het betreft de volgende maatschappelijke effecten:

1. Alle inwoners ontwikkelen zich optimaal

De gemeente vindt 'ontwikkelen' belangrijk omdat dit in de basis de beste vorm van preventie is. Hoe eerder (mogelijke) achterstanden worden gesignaleerd, hoe beter inwoners in de gelegenheid worden gesteld om zich optimaal te ontwikkelen. Dit leidt er uiteindelijk toe dat minder inwoners een beroep doen op hulp en ondersteuning en dat maatschappelijke kosten op termijn dalen.

2. Alle inwoners hebben gelijke kansen om mee te doen

De gemeente vindt het belangrijk dat alle inwoners duurzaam naar vermogen mee kunnen doen in de lokale samenleving. Meedoen is een middel om een hogere kwaliteit van bestaan te realiseren. Een vorm van participatie is duurzaam wanneer deze aansluit bij de ambities en mogelijkheden van de inwoner, en de behoefte van omgeving (gezin, buurt, arbeidsmarkt). Dat betekent niet dat iemand baanzekerheid heeft, maar wel een bepaalde mate van werkzekerheid en het vertrouwen dat als omstandigheden veranderen de inwoner ondersteuning kan krijgen in de vorm van inkomen en begeleiding.

3. Alle inwoners kunnen voor zichzelf zorgen en kijken naar elkaar om

In een steeds verder individualiserende samenleving, een samenleving waar een toename van eenzaamheid gezien wordt onder zowel jongeren als ouderen, wil de gemeente inzetten op het versterken van de eigen kracht en de 'samenkracht'. In de Albrandswaardse gemeenschap is het zorgen voor elkaar en het dragen van verantwoordelijkheid voor de buurt al goed ontwikkeld. We willen samen met buurtbewoners bezien op welke wijze de 'samenkracht' nog verder versterkt en/of gefaciliteerd kan worden. Burenhulp vormt onderdeel van de term 'samenkracht'. Daarnaast wil de gemeente ook structureel mantelzorgers en vrijwilligers ondersteunen, waarderen en faciliteren. Vormen van informele hulp zijn het cement van de samenleving. De gemeente wil meer onderlinge verbondenheid in wijken en buurten realiseren en ziet de komende beleidsperiode dan ook mede als leerperiode om wijkgerichte hulp en ondersteuning verder te ontwikkelen. De grootste veranderingen beginnen immers klein.

4. Alle inwoners zijn (langer) vitaal, gelukkig en gezond

Om te kunnen 'meedoen' en 'naar elkaar om te kijken' is het belangrijk dat inwoners vitaal blijven. Dit draagt bij aan het welbevinden van inwoners, een daling in het beroep op hulp en daarmee de kosten voor zorg, hulp en welzijn. De gemeente zet daarom binnen alle leeftijdsgroepen in op het

³ Nuldelijnszorg is de zorg die gegeven wordt door mantelzorgers, vrijwilligers en familie.

verbeteren van de leefstijl, het terugdringen van overgewicht, het ontmoedigen van middelengebruik en het terugdringen van (ervaren) eenzaamheid. Voor de doelgroep senioren geldt specifiek dat hier ook relevante maatschappelijke baten te behalen zijn. Dit wordt wel de 'zilveren kracht' van de vergrijzing genoemd. Immers: hoe langer senioren vitaal blijven hoe langer zij ook door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk en mantelzorg een bijdrage kunnen leveren aan de samenleving.

5. Alle inwoners zijn in staat om (langer) (veilig) thuis te (blijven) wonen

De gemeente wil dat iedere inwoner de kans heeft om zo lang mogelijk deel uit te maken van de situatie die de inwoners zelf verkiezen als 'thuis'. Thuis is de plaats waar men vele jaren (gelukkig) wenst door te brengen of heeft doorgebracht. Thuis is de situatie waar inwoners zich primair prettig en veilig horen te voelen. Een (veilig) thuis zorgt voor een stabiele basis bij het opgroeien of oud worden. Voor jeugdigen geldt dat een veilig thuis bijdraagt aan een gezonde ontwikkeling. Voor ouderen geldt dat een (veilig) thuis bijdraagt aan het prettig oud worden op de plaats die zij verkiezen. Voor inwoners met een beperking streeft de gemeente ernaar om hen zolang en zoveel mogelijk deel uit te laten maken van de gezinssituatie. Als voor jeugdige inwoners, oudere inwoners, inwoners met een beperking geldt dat blijven wonen in de oorspronkelijke thuissituatie (gedeeltelijk) niet houdbaar is, stelt de gemeente daarvoor (bij voorkeur tijdelijk) passende voorzieningen beschikbaar.

5 Outcome gerichte sturing

De gemeente wil in samenwerking met de maatschappelijke partners op de geformuleerde maatschappelijke effecten gaan sturen. Sturing op maatschappelijk effect of resultaat wordt ook wel 'outcome-gerichte' sturing genoemd. Outcome gaat niet over het aantal diensten dat wordt geleverd maar juist over de effecten daarvan: wat brengen de inspanningen teweeg? Het (ervaren) maatschappelijk resultaat komt centraal te staan. Alleen langs die weg komen we tot de kernvragen: doet de gemeente de juiste dingen? Doen de maatschappelijke partners de juiste dingen? Is bijsturing noodzakelijk? Is er ruimte om met een andere vorm van inzet te experimenteren? Zijn er succesvolle praktijken elders in Nederland die we ook in Albrandswaard kunnen toepassen?

De gemeente wil op een stapsgewijze manier een meer data- en informatiegedreven vorm van werken ontwikkelen die ondersteunend is aan de outcome-gerichte sturing. Outcomegericht werken vraagt zowel om kwantitatief als kwalitatief onderzoek. Om gegevens uit onder meer rapportages, data-analyses, klantervaringsonderzoeken en interviews met de doelgroep goed te kunnen interpreteren, moet het gesprek (vanuit meerdere perspectieven) gevoerd worden. Het is van belang dat bij deze gesprekken een diversiteit van actoren aanwezig is; ook de doelgroep(en) van ons beleid zullen bij de 'opgavetafels' betrokken worden. Waar mogelijk wordt data op wijkniveau ontsloten ten behoeve van de wijkgerichte hulp en ondersteuning en samenwerking (zie daarvoor ook punt 3. Integrale en wijkgerichte samenwerking).

6 Pijlers voor succesvolle implementatie

De 'transformatiebeweging' die de gemeente in de samenleving tot stand wil zien komen en de maatschappelijke effecten die gemeente wil bereiken vragen om een integrale aanpak in de gemeentelijke dienstverlening en tussen gemeente, partners en inwoners. Het vraagt om focus en afstemming in rollen, taken en inzet van gemeenten en partners, om onderbouwing door cijfers en ervaringen, een voortdurende leercyclus en op basis daarvan het (voortdurend) doorvoeren van verbeteringen en vernieuwingen. Om dat te kunnen bewerkstelligen implementeert de gemeente het 'Integraal Beleid Sociaal Domein' rondom een drietal pijlers:

1. Partnerschap & ruimte voor burgerinitiatief

Om de vraagstukken in het sociaal domein aan te pakken en de gewenste transformatie te bewerkstelligen focust de gemeente zich meer op haar rol als samenwerkende en responsieve overheid. Vanuit de responsieve benadering biedt de gemeente, daar waar het bijdraagt aan het bereiken van de maatschappelijke effecten, ruimte aan (buurt)initiatieven van inwoners.

De rol van de gemeente blijft enerzijds sturend, bijvoorbeeld op het gebied van de inkoop & bekostiging van diensten/aanbod of met oog op de uitvoering van wetten of in het kader van fraudebestrijding. Daarnaast zal de gemeente zich meer verbindend, faciliterend, stimulerend en soms initiërend opstellen. De gemeente is vanuit deze benadering meer de procesregisseur die samenwerkingsverbanden 'smeedt', ketens aan elkaar verbindt en innovatievermogen opbouwt samen met de betrokken partners.

Opgavetafels

De gemeente gaat aan de hand van de maatschappelijke effecten periodiek met partners om tafel om de voortgang en resultaten tegen het licht te houden en om in samenspraak bij te sturen. Dat doen we met 'opgavetafels'⁴ per maatschappelijk effect. Dit integraal beleid vraagt immers om een integrale aanpak en gemeenschappelijke sturing. De gemeente gaat uit van een generalistische samenwerking tussen diverse specialismen en daarbij optimaal ieders rol en inzet af te stemmen.

2. Ruimte voor 'leren en experimenteren'

Vanuit de 'opgavetafels' zal ook onderzocht worden of een aantal projecten gericht op innovatie uitgevoerd kan worden en wordt kennis en ervaring die elders in het land is opgedaan benut. We onderzoeken in samenwerking met onze partners nieuwe vormen van hulp en ondersteuning en bieden mogelijkheden om te investeren in innovatie. We creëren een centralere plek voor innovatie en diversiteit in het zorg- en ondersteuningsaanbod van maatschappelijke organisaties en -partners. De gewenste transformatie vraagt immers om een andere houding en werkwijze van de gemeente: gelijkwaardig samenwerken met burgers, professionals, organisaties en bedrijven en uitzoeken wat werkt, of niet, en daarvan leren.

3. Integrale samenwerking en zorg dichtbij

De gemeente investeert in de optimalisatie van de eigen dienstverlening door werkwijzen en – processen bij de uitvoering van de wetgeving sociaal domein op elkaar af te stemmen. De vraagverheldering en vraagverduidelijking gebeurt waar nodig integraal en zo vroeg mogelijk in het proces. Ook in het kader van de eigen dienstverlening stelt de gemeente zichzelf tot doel om op het resultaat te sturen. Het is immers primair zinniger te weten wat het resultaat is van onze

dienstverlening dan 'af te kunnen vinken' of iemand hulp of ondersteuning heeft gehad. De gemeente zet in op een integrale dienstverlening met oog voor het duurzaam resultaat voor de in

Wijkteams

Tot nu toe komt uit iedere peiling of onderzoek dat de wijkteams onvoldoende toekomen aan preventief werken en vroegsignalering. Ook het doorontwikkelen van individueel aanbod naar collectieve voorzieningen wordt herhaaldelijk genoemd als taak waar onvoldoende tijd voor is. Door

⁴ De term 'opgavetafel' wordt gehanteerd om duidelijk te maken dat aan de betreffende overlegtafel gefocust wordt op het bereiken van het betreffende maatschappelijke effect. Er komen derhalve vijf opgavetafels. De bij het betreffende maatschappelijke effect betrokken partijen zijn partner in het overleg, alsmede een vertegenwoordiging van de doelgroep en/of inwoners van de gemeente.

veel voorkomende problemen collectief en preventief aan te pakken, wordt de zelf- en samenredzaamheid van inwoners groter en mogelijke risico's voorkomen.

De komende jaren verschuift het accent van het wijkteam naar netwerksamenwerking, hulpverlening en casusregie. De gemeente neemt een meer prominente rol in bij de toegang en toeleiding naar specialistische hulpverlening. De ontwikkelpunten voor de wijkteams zijn voornamelijk gelegen in:

- Intensiveren van preventief werken en vroegsignalering.
- Meer outreachend werken.
- (Meedenken over het) doorontwikkelen van collectieve voorzieningen.
- De verbinding met de zogenaamde nuldelijnszorg.

Zorg dichtbij

De integraliteit van hulpverlening raakt ook de samenwerking van de gemeente met andere verwijzers naar hulpverlening zoals huisartsen en de jeugdbescherming, of partners in de wijk zoals de thuiszorg en wijkverpleging, de (jeugd)gezondheidszorg en het welzijnswerk. De gemeente wil de wijkgerichte samenwerking op het gebied van hulp en ondersteuning verder ontwikkelen. Daarbij stelt de gemeente niet de klacht en het individu centraal maar de behoefte(n) van de groep(en) binnen de wijk. De grootste knelpunten en behoefte(n) vormen het uitgangspunt voor het vinden van kansrijke en duurzame oplossingen op het gebied van gezondheid en welzijn.

De gemeente wil een goed werkend wijknetwerk doorontwikkelen op het gebied van welzijn, gezondheid, hulp en ondersteuning. Sinds de opzet van de wijkteams in 2014/2015 heeft de gemeente met de partners die hulp leveren via de wijkteams, binnen de mogelijkheden die er waren, belangrijke stappen gezet in wijkgerichte hulp en het bouwen aan een wijknetwerk. Dat opgebouwde wijknetwerk wil de gemeente behouden en uitbouwen.